

vores erindring end dem, der ikke er i overensstemmelse hermed.

Dermed kan man sige, at stereotyper er med til at styre vores handlinger og vores kommunikation. Det klassiske eksempel, som R. Rosenthal gennemførte i 1960'erne, illustrerer dette på glimrende vis. I testen fik lærerne at vide, at en række navngivne børn i klassen ville udvikle sig specielt meget i det kommende skoleår. Hvad lærerne ikke vidste, var, at disse elever ikke var valgt på grundlag af testen, men at de udelukkende var udvalgt tilfældigt. Efter skoleårets afslutning viste det sig, at de navngivne elever havde forbedret deres skolekunderskaber betydeligt. Hvorfor?

Fordi lærerne viste dem mere opmærksomhed, opmuntrede dem mere og skabte et positivt læringsmiljø – måske først og fremmest ubevidst. Der er dermed tale om selvopfyldende stereotyper, eller Rosenthal-effekten, som det også kaldes. Der var hos lærerne en klar forventning om, at netop disse elever ville blive meget dygtigere, hvilket betød, at de rent faktisk blev dygtigere!

Væsentlige begreber for kapitlet

Social identitet: En social identitet har både en objektiv og en subjektiv side og forener de to perspektiver. På den ene side refererer den sociale identitet til nogle sociale fakta, og på den anden side refererer begrebet til menneskets subjektive opfattelse af sig selv og af den sociale omverden.

Social kategori: Ved en kategorisering forstår man en gruppering af emner, der har en række elementer tilfælles og dermed også en vis lighed med hinanden.

Stereotyper: En stereotyp er et generelt og klichéagtigt billede af individer inden for en kategori af mennesker. Stereotyper er meget rodfæstede, og modstridende information vil derfor sjældent have en virkning.

Her kan man læse videre

Sociale kategorier Kapitel 2.3 (sociale roller)

2.3 De sociale roller - frontstage og backstage

En del sociologer beskæftiger sig med, hvordan det overhovedet er muligt at kunne tale om et samfund. Hvad er det, der får samfundet til at hænge sammen, eller sagt på en anden måde. Når individer kommer i kontakt med hinanden og interagerer, hvorfor sker det så som oftest i orden og harmoni frem for kaos og opløsning? Hvad er det, der regulerer den sociale orden? Det er netop denne problemstilling, sociologen *Erving Goffman* arbejder med. Det specielle ved Goffman er, at han fokuserer på mikroplanet. Goffman fokuserer på, hvad der sker, når mennesker mødes ansigt til ansigt. Goffman brugte en

del tid på at studere mennesker i konkrete situationer: i butikker, på restauranter, på arbejdspladser mm. Fokus er lagt på hverdagssituationerne. Hvad er det, der er på spil, når vi i dagligdagen mødes med andre? På mange måder kan man sige, at Goffman viderefører Meads teorier om identiteten som et spændingsforhold mellem Me og I.

Goffman påpeger, at når vi mødes og kommunikerer med andre, så handler det først og fremmest om at præsentere os selv. I mødet med andre ønsker vi at fortælle de andre, hvem vi er.

begreber

Identitet har både en
e og forener de to per-
fererer den sociale
kta, og på den anden
menneskets subjektive
den sociale omverden.

ategorisering forstår man
r har en række elemen-
å en vis lighed med

et generelt og kliché-
den for en kategori af
neget rodfæstede, og
vil derfor sjældent have

se videre

2.3 (sociale roller)

esker i konkrete situ-
uranter, på arbejds-
på hverdagssituatio-
på spil, når vi i daglig-
På mange måder kan
refører Meads teorier
ndingsforhold mellem

i mødes og kommu-
dler det først og frem-
selv. I mødet med an-
e andre, hvem vi er.

Det handler ikke om at løse opgaver sammen, sådan som det umiddelbart kan se ud, men det handler snarere om at kunne fortælle den anden, og dermed os selv, hvem vi er.

Selv om vi alle efterhånden bliver ældre og får flere rynker eller flere grå hår, så har de fleste af os den opfattelse, at vi er én person; vi optræder i mange roller og i mange sammenhænge, men vi er den samme. Goffman bygger i den forbindelse videre på Mead og påpeger, at vi hele tiden må finde ud af, hvem vi er. Dermed understreger Goffman også, at vores identitet ikke er statisk, den er dynamisk og et resultat af vores interaktion med andre.

Goffman gør meget ud af at beskrive, hvordan moderne mennesker, når de mødes, hele tiden forsøger at demonstrere, hvem og hvad de er. Han bruger bl.a. det eksempel, at de fleste umiddelbart udbryder et „ups“, hvis de snubler over en kantsten. Dette er ikke en refleks, der skal advare andre, men „ups“ er et udbrud, hvis mening er, at man ønsker at tilkendegive, at man er en person, der normalt har fuld kontrol over

sine bevægelser. Man kan sige, at det enkelte individ i mødet med andre forsøger at få bekræftet deres selvidentitet som en social identitet. Der opstår dermed en social virkelighed, når mennesker mødes. Men der er tale om en virkelighed, der kan ændres ved hjælp af forhandlinger, hvor parterne kan „forhandle“ sig frem til en ny social virkelighed.

Ifølge Goffman kan virkeligheden og den sociale interaktion bedst sammenlignes med et skuespil. I forsøget på at beskrive almindelige mennesker i hverdagslivet benytter Goffman en dramaturgisk metafor. Den sociale interaktion indbefatter kulisser og rekvisitter, som f.eks. indretning af bolig, tøjvalg, sproglig udtryksmåde mm. Begge steder er der tale om et skuespil, hvor man forsøger at overbevise tilhøreren eller den anden part om, at det, de ser, er virkeligheden.

For Goffman er den enkeltes forståelse af virkeligheden baseret på en for-forståelse og nogle forventninger. Den enkelte har på forhånd

Livet kan sammenlignes med et skuespil, hvor man både er på og bag scenen.

en fornemmelse af, hvad der foregår og hvilke „spilleregler“, der gælder i mødet med andre. Denne for-forståelse tager udgangspunkt i, hvordan det plejer at være. Der gælder forskellige „spilleregler“, afhængigt af om man er til kammeratens 20 års fødselsdag, Moster Idas 60 års fødselsdag eller snakker fortroligt med sin bedste ven, der lige har mistet sin kæreste.

Men vi har også en for-forståelse og nogle forventninger til sociale roller. Vi har på forhånd nogle forventninger til, hvordan pædagogen, læreren og lægen agerer i deres sociale roller.

Lægen, der er ansat på lægeklinikken forventes at optræde på en måde, der giver indtryk af, at han gør alt, hvad der står i hans magt, for at helbrede patienterne. Han skal udvise dygtighed, være rolige, og forstående. Pædagogerne skal give forældrene en fornemmelse af, at børnene i institutionen lever i et trygt og stimulerende miljø.

Pointen er ifølge Goffman, at vi i forbindelse med de sociale roller konstant prøver at leve op til forventningerne og for-forståelsen.

I sociale interaktioner, hvor den ene part bedømmes af en anden, indgår der ifølge Goffman to parter. Den *optrædende* og *publikum*. For dem, der optræder, er det vigtigt, at de præsenterer et bestemt virkelighedsbillede af dem selv, men for *publikum* er det omvendt. Pointen er nemlig, at også publikum betragter sig selv som optrædende, der skal give modparten et bestemt indtryk. Lægerne forsøger at leve op til de forventninger, der er til dem, men patienten befinder sig jo ligeledes i en social rolle, hvortil der hører nogle bestemte forventninger. Der er også nogle forventninger til, hvordan patienten opfører sig i lægehuset eller forældrene i børnehaven. I en social interaktion er alle parterne således optrædende og publikum på samme tid.

Det sted, hvor de optrædende kan slappe af og ikke behøver at optræde, kalder Goffman *backstage*, mens stedet, hvor der optrædes, kaldes *frontstage*. Når vi er *frontstage*, er vi genstand for andres opmærksomhed, og vi forsøger at tilpasse os de forventninger, der er til os og de normer der er gældende på netop dette tidspunkt.

Når vi er *backstage* er det anderledes. Her skal vi ikke præsentere os selv overfor andre.

Det er nødvendigt for alle at have muligheden for „at gå *backstage*“. Her er det muligt at slappe af, og her er det muligt at forberede ens optræden. Hvis man har inviteret gæster kan værterne sørge for at „kulisserne“ er i orden i form af borddækning, madlavningen osv. Bag den sociale virkelighed gemmer der sig dermed en privat virkelighed, som muligvis afviger fra den sociale virkelighed. I forhold til den private virkelighed kan den sociale virkelighed være falsk. Måske er værtparret tæt på at blive skilt eller måske er de i økonomiske problemer, men det er ikke sikkert, at det er det indtryk, gæsterne får, når værterne optræder ved middagselskabet.

Goffman ønsker med disse overvejelser at understrege, at en „forestilling“ kræver en form for „samarbejde“ mellem deltagerne i en social situation. Alle forsøger at vedligeholde en konsensus vedrørende de normer og regler, der gælder for den bestemte situation. Vi forsøger dermed at opretholde orden og harmoni. En optræden på den sociale scene har dermed to funktioner – det drejer sig om selvpræsentation, men det drejer sig ligeledes om at skabe en social orden.

Skulle de ske at publikum eller gæsterne får adgang til „værternes *backstage*“ vil de få adgang til fortrolige oplysninger, der kunne resultere i, at for-forståelsen eller illusionerne bliver øde-

Et godt eksempel på forholdet mellem *backstage* og *frontstage* er adfærden i et møntvaskeri. Som offentligt rum lægger vaskeriet op til en bestemt adfærd, men vaskeriet er samtidig stedet, hvor man dårligt kan skjule sit beskidte vasketøj.

Forskere, der har studeret adfærden i vaskerier, har påpeget, at i disse omgivelser forsøger folk ikke bare at dække over hullede sokker og slidt undertøj, men også at holde designede badelagner og modetøj skjult. Her forsøger man ikke at imponere andre – man forsøger at gøre sig så anonym som muligt.

derledes. Her skal
erfor andre.
e at have mulig-
Her er det muligt at
gt at forberede ens
eret gæster kan vær-
“ er i orden i form af
osv. Bag den sociale
dermed en privat
viger fra den sociale
private virkelighed
være falsk. Måske er
cilt eller måske er de
n det er ikke sikkert,
ne får, når værterne
bet.

se overvejelser at
ng“ kræver en form
ltagerne i en social
dligeholde en kon-
er og regler, der gæl-
on. Vi forsøger der-
harmonie. En optræ-
dermed to funk-
lvpræsentation,
om at skabe en

ler gæsterne får ad-
e“ vil de få adgang
r kunne resultere i,
ønnerne bliver øde-

mellem backstage og
tvaskeri. Som offentligt
estemt adfærd, men
r man dårligt kan skjule

ærden i vaskerier, har
rsøger folk ikke bare at
idt undertøj, men også
og modetøj skjult. Her
ndre – man forsøger at

Et godt eksempel på „frontstage“ er middagselskabet. Her vil værterne gerne vise sig fra den bedste side.

lagt. Det vil vise sig for alle, at værterne var i dyb krise og skulle skilles eller var nødsaget til at sælge huset. Det overskud, som gæsterne blev præsenteret for under selve middagen vil til dels blive afsløret som falskneri.

Adgangen til backstage er som oftest kontrolleret. Det er ikke normalt, at gæster ved middagsselskabet går ind i værtsfamiliens soveværelse, hvor der muligvis ligger snavset tøj på gulvet og sengen ikke er redt. Samtidig er elevernes adgang til lærerværelset og patienternes adgang til lægernes kaffestue også kontrolleret.

Hvorfor er det høfligt at banke på? Det handler ofte om at gøre det klart, at nu kommer man, og dermed kan man give den anden part en chance for at gå fra backstage til frontstage. Læg i øvrigt mærke til, at backstage kan være forbundet med nogle fysiske steder i form af soveværelse, lærerværelse eller kaffestue, men det er ikke nødvendigt. Lærerne kan også tale fortroligt, når de mødes på gangen og dermed være backstage. Eller gæsterne kan vises rundt i huset og bl.a. besigtige soveværelset. Fornemmelsen af at være på et upassende sted kan dog medføre, at situationen bliver kort. Lærerne går ind på

Hvordan kan man se, at Goffman er inspireret af Mead?

lærerværelset, og gæsterne forsvinder hurtigt videre i huset.

Ifølge Goffman vil en del af skuespillet frontstage handler om at idealisere den sociale rolle. Der er forskellige muligheder for den optrædende til at idealisere sig selv i rollen:

- *Idealisering af den optrædendes status.* Her handler det om, at værterne foregiver en højere status, end de ville få, hvis man så et kontoudskrift af deres bankkonti. Der vil som oftest være tale om en idealisering i opadgående retning, men det modsatte kan også forekomme. En bistandsklient vil f.eks. være tilskyndet til at underdrive størrelsen af den økonomiske formue.
- *Idealisering af de optrædendes motiver.* Den optrædende foregiver at handle ud fra et etisk begrundet mål. Pædagogen foregiver, at det handler om den spontane glæde ved at være sammen med børnene, der er motivet bag handlingerne, selv om det måske snarere handler om samværet med kolleger og lønnen.
- *Idealisering af de optrædendes præstationer og kompetencer* – de optrædende foregiver evner og færdigheder, som de ikke har.

Det hele handler om en bestemt virkelighedsopfattelse. Skulle det vise sig, at skuespillerne ikke er, som de foregiver at være, ændres virke-

Facebook

På internettet findes der efterhånden en del hjemmesider, hvor man kan præsentere sig selv. Karakteristisk for siderne er, at de som udgangspunkt indeholder brugers grundlæggende demografiske data. Derudover angiver brugeren, hvem af de andre brugere, som vedkommende umiddelbart betragter som venner, og han knytter dermed sin profil til disse venners profiler.

Men hvad er det, der får mange danskere til at skrive små beskeder og virtuelle drinks rundt i endeløse baner? Internetforskere påpeger, at der er tale om mindst fire forklaringer.

For det første bruges disse internetsider som en forudsætning for at deltage i et socialt liv. Der er tale om en form for „social nødvendighed“.

En anden årsag kunne være, at internetsiderne giver mulighed for at eksperimentere med social interaktion og roller i relativt trygge omgivelser.

Den tredje forklaring handler udelukkende om nysgerrighed, hvilket tydeligt ses på siderne. Der findes mange korte beskeder af typen „Hvad sker der mon herinde?“ og „Hejsa, så er jeg også kommet ind – så må vi se, hvad det bringer“.

Endelig er der forskere, der påpeger, at man netop ikke må glemme, at internetsiderne bruges som en slags dynamisk telefonbog. For mange er der her tale om muligheden for at bevare kontakten med f.eks. tidligere skolekammerater.

lighedsopfattelsen, men i den forbindelse påpeger Goffman, at publikum langt hen ad vejen vil forsøge at beskytte de optrædende. Der findes en masse former for beskyttende praksisser. Publikum er villige til at overse oplysninger, der kan virke ødelæggende eller er pinlige for den optrædende. De vender blikket bort, lader, som om at de ikke hører det.

Væsentlige begreber for kapitlet

Backstage/frontstage: Ifølge Goffman to begreber, der udtrykker noget om menneskets sociale adfærd – nemlig at vi organiserer den i to zoner. En, der er skjult, og en, der er offentlig. I den skjulte zone – backstage – slapper vi af og forbereder næste gang, vi er „på“. Når vi er i den offentlige zone – frontstage – er det alvorligt. Der skal vi have styr på tingene og have stor selvkontrol.

Her kan man læse videre

Sociale roller	Kapitel 3.1 (Individ og fællesskab)
Sociale roller	Kapitel 3.2 (Tillid)

2.4

Anerkendelse – og dens betydning for identitetsdannelsen

Peter er en helt særlig person. Han ved godt, at hans familie elsker ham som den, han er. Han ved også, at vennerne godt kan lide samværet med ham. Ligeledes bliver han betragtet som en god kollega og en dygtig medarbejder – det ved han også godt. Og så har Peter stemmeret, da han er dansk statsborger.

Peter er blot et eksempel, og han kunne lige så godt have heddet Karen, Sofie eller Andreas –

for vi er alle ligesom Peter. Vi vil som ham gerne anerkendes: derhjemme, blandt venner, på arbejde og som samfundsborger.

Vi er alle blevet arkitekter i vore egne liv. Det er ikke længere oplagt, at Peter bliver arbejder, fordi far og farfar var det. I den forstand er samfundet blevet individualiseret. Vi kan selv bestemme, hvordan vi gerne vil udvikle os. Det er en